

אחרי תשפ"ב: חילול השם

ויקרא פרשת אמור פרק כב

(לב) וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְקֻנֶּה מִקְדָּשְׁכֶם:

ויקרא פרשת אחרי מות פרק יח

(כא) וּמִזְרַעְךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ וְלֹא תַחֲלִל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְקֻנֶּה:

רמב"ם הלכות תשובה פרק א

הלכה ד

אף על פי שהתשובה מכפרת על הכל ועצמו של יום הכפורים מכפר, יש עבירות שהן מתכפרים לשעתן ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאחר זמן, כיצד עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו ובאלו נאמר שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם וגו', עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר ובאלו נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם, עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסוריין הבאין עליו גומריין לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסוריין ובאלו נאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם, במה דברים אמורים בשלא חילל את השם בשעה שעבר אבל המחלל את השם אע"פ שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסוריין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות, אלא תשובה יום הכפורים ויסוריין שלשתן תולין ומיתה מכפרת שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה סג

והמצוה הס"ג היא שהזהירנו מחלול השם. והוא הפך קדוש השם שנצטוינו בו שקדם באורו בתשיעית ממצות עשה. והוא אמרו יתעלה (אמור כב) ולא תחללו את שם קדשי. והעון הזה ייחלק לשלשה חלקים. שנים כוללים ואחד מיוחד. ואולם החלק האחד הכולל, שכל מי שבקשו ממנו לעבור על דבר מן המצות בשעת השמד והיה האונס מתכוין להעביר בין מצות קלות בין מצות חמורות, או מי שיבוקש ממנו שיעבור על עבודה זרה או גילוי עריות או שפיכות דמים ואפילו שלא בשעת השמד, הנה הוא חייב להתיר נפשו וייהרג ואל יעבור כמו שבארנו בתשיעית ממצות עשה. ואם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם ועבר על לאו זה. ואם היה זה ברבים כלומר בעשרה מישאל כבר חלל את השם ברבים ועבר על אמרו יתעלה ולא תחללו את שם קדשי. וחטאו גדול מאד. אבל אינו לוקה מפני שהוא אנוס. כי אין לבית דין לקיים גדר מלקות או מיתה אלא על מזיד ברצון ועדים והתראה. ולשון ספרא בנותן מזרעו למולך ונתתי את פני באיש ההוא (קדושים כ) אמרו ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. הנה התבאר לך שעובד עבודה זרה באונס אינו חייב כרת וכל שכן מיתת בית דין אבל עבר על חלול השם. והחלק השני הכולל גם כן, שיעשה אדם עבירה אין תאוה בה ולא הנאה אבל יכיון בפעולתו המרד ופריקת עול מלכות שמים הנה זה גם כן מחלל שם שמים ולוקה. ולפיכך אמר (קדושים יט) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך כי זה מכוין להכעיס בזה הענין ואין הנאה גשמית בזה. והחלק המיוחד הוא שיעשה האדם ידוע במעלה והטוב פעולה אחת תיראה בעיני ההמון שהוא עבירה ושאין דמיון הפועל ההוא ראוי לנכבד כמוהו לעשות אע"פ שיהיה הפועל מותר הנה הוא חלל את השם. והוא אמרם (יומא פו א) היכי דמי חלול השם כגון אנה דשקילנא בשרא מבי טבחה ולא יהיבנא דמי לאלתר רבי פלוני אמר כגון אנה דמסיגנא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפלין.

וכבר נכפל לאו זה ואמר (ס"פ אח"מ) לא תחלל את שם אלהיך אני י"י. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפסחים (כה א) וסוף יומא (פב א, פד א, פו א):

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה

הלכה א

כל א בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, ומוזהרין שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי, כיצד כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם, ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו.

הלכה ב

במה דברים אמורים בשאר מצות חוץ מעבודת כוכבים ב גלוי עריות ושפיכת דמים, אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג, ג יהרג ואל יעבור, במה דברים אמורים בזמן שהעובד כוכבים מתכוין להנאת עצמו, כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת או לבשל לו תבשילו, או אנס אשה לכוועלה וכיוצא בזה, אבל אם נתכוין להעבירו על המצות בלבד, אם היה בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מישראל יעבור ואל יהרג, ואם אנסו להעבירו בעשרה מישראל יהרג ואל יעבור, ואפילו לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצות בלבד.

הלכה ג

וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזרה ד אבל בשעת הגזרה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחביריו ויגזרו גזרה על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצות, יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצות בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין עובדי כוכבים ה.

הלכה ד

כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ונהרג ולא עבר הרי זה קידש את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה קידש את השם ברבים כדניאל חנניה מישאל ועזריה ורבי עקיבא וחביריו, ואלו הן הרוגי מלכות שאין מעלה על מעלתן, ועליהן נאמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה, ועליהם נאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח, וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצות לא תעשה שהיא חילול השם, ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס, שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו ובעדים והתראה שנאמר בנותן מזרעו למולך ונתתי אני את פני באיש ההוא מפי השמועה למדו ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה, ומה אם עבודת כוכבים שהיא חמורה מן הכל העובד אותה באונס אינו חייב כרת ואין צריך לומר מיתת בית דין, קל וחומר לשאר מצות האמורות בתורה, ובעריות הוא אומר ולנערה לא תעשה דבר, אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלך הרשע ואינו עושה הנה הוא ככלב שב על קיאו, והוא נקרא עובד עבודת כוכבים במזיד והוא נטרד מן העולם הבא ויורד למדרגה התחתונה של גיהנם.

הלכה י

כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט בנפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר וחללת את שם אלהיך אני ה', ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים, וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם.

הלכה יא

ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילים, ואע"פ שאינן עבירות הרי זה חילל את השם ט כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר, והוא שיש לו ונמצאו המוכרים תובעין והוא מקיפן, או שירבה בשחוק או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהן, או שדבורו

עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים האלו הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין, וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דבורו בנחת עם הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות ונעלב מהם ואינו עולבם, מכבד להן ואפילו למקילין לו, ונושא ונותן באמונה, ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיבתן, ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו הרי זה קידש את השם ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

משנה מסכת אבות פרק ד משנה ד

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה [*] רבי יוחנן בן ברוקא אומר כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם:

ויקרא פרשת קדושים פרק יט

(יב) וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשֵׁמִי לְשָׁקֵר וְחִלַּלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְקֹנֵן:

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא כד - דיבורא שתייתי

לא תגנוב ר"א שאל את רבי חנינא, ואית דאמרי ר"ח שאל את (ר"ע) [רבי אלעזר], ואיפשר כן רבא שאל לתלמידיה, לא בעא אלא מבדקתיה מכאן, אמר (להו) [ליה] מה הדין דכתיב שתים שאלתי מאתך אל תמנע ממני בטרם אמות שוא ודבר כזב הרחק ממני [וגו'] פן אשבע וכחשתי ואמרתיו וגו' פן אורש (רש ועוש' אל תתן לי הטריפני לחם חקי פן אירוש) וגנבתי ותפשתי וגו' (משלי ל' ז' עד ט') יאמרו איזו קשה הראשונה או השניה, אמר לו שתיהם קשות, אמר לו איזו קשה מחברתה, אמר לו שנייה, אמר לו ולמה, אמר לו מצינו שוויתר הקדוש ברוך הוא לישראל על ע"ז שנאמר ואתם בית ישראל איש גולו לכו עבדו וגו', ומה כתיב אחריו, ואת שם קדשי לא תחללו עוד [במתנותיכם ובגולותיכם כי בהר קדשי וגו' שם יעבדני וגו'] [יחזקאל כ' ל"ט ומ'] ואל יהי מקריב בשעת איסור הבמה. [א"ר יוסי בר חנינא אין הבמה ניתרת אלא בנביא מ"ט השמר לך פן תעלה עלתיך וגו' כי אם במקום אשר יבחר וגו' (דברים י"ב י"ג וי"ד), ואליהו מקריב בשעת איסור הבמה] אמר רבי שמלאי דיבורא אמר ליה דכתב וכדברייך עשיתי (מלכים א' י"ח ל"ו).

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק, מאי טעמא - איין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' - כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב

הגהות מיימוניות הלכות גזלה ואבדה פרק א

[א] גרסינן בתוספתא ב"ק הגוזל את העכו"ם חייב להחזיר לו דחמור גזל העכו"ם מגזל ישראל מפני חלול השם, ועיין לעיל בהלכות גנבה פ"ז ופי"א:

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יא

הלכה ג

אבידת הגוי מותרת שנ' +דברים כ"ב ג'+ אבידת אחיך, והמחזירה הרי זה עובר עבירה מפני שהוא מחזיק ידי רשעי עולם, ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה הרי זה משובח, ובמקום שיש חלול השם אבידתו אסורה וחייב להחזירה, ובכל מקום מכניסין כליהם מפני הגנבים ככלי ישראל מפני דרכי שלום.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ו

הלכה ה

שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ, הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח יברח, וחזר ושלח מי שרוצה להשלים ישלים, וחזר ושלח מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה, אם כן מפני מה הערימו יושבי גבעון, לפי ששלח להם בכלל ולא קבלו, ולא ידעו משפט ישראל ודימו ששוב אין פותחין להם לשלום, ולמה קשה הדבר לנשיאים וראו שראוי להכותם לפי חרב לולי השבועה, מפני שכרתו להם ברית, והרי הוא אומר לא תכרות להם ברית, אלא היה דינם שיהיו למס עבדים, והואיל ובטעות נשבעו להן בדין היה שיהרגו על שהטעום לולי חלול השם

שו"ת הרמב"ם סימן רנח

התשובה הראוי, אשר צריך לסמוך עליו, הוא מה שתיקנו החכמים ז"ל, והוא שיתפללו הכל בלחש ויצא ידי חובתו כל מי שהתפלל, אין הבדל בין שליח ציבור או זולתו מן הקהל, ואח"כ יחזור שליח הציבור ויתפלל בקול רם בקדושה כדי להוציא את מי שאינו בקי. וזוהי דעת החכמים, והיא ההלכה. ואין חולק רבן גמליאל בזאת התקנה, שכך נתקנה וכך ראוי לעשות, ואין רבן גמליאל חולק אלא בדבר אחר, והוא שהוא סובר שעיקר תקנת תפלת הלחש כדי לסדר שליח ציבור תפלתו לבד, ושכאשר הוא מתפלל בקול רם בתפלתו, אשר [הוא מתפלל], יצא בה ידי חובתו, הוא וכל מי שרצה לסמוך על תפלתו, בין בקי בין שאינו בקי. ואינה הלכה בשאר ימות השנה, אלא כל בקי אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו אבל זה המנהג אשר הזכרת, להסדיר התפלה שתי פעמים בקול רם, הוא טעות גמורה לדברי הכל ושיבוש עצום לכל מי שהוא בקי, ויהיה הוא משמיע קולו בתפלתו, וזה מעשה בורות בלא ספק אבל רבים מתפללים פעם אחת בקדושה לבד, והוא היותר הטוב והיותר ראוי. ומה ששמעתם מאחד מחכמי ארץ אדומה שכך ראוי בהכרח, ר"ל שיתפלל שליח הציבור פעם אחת בקול רם וקדושה ושלא יהיה שם לחש כלל, הרי אומר אני בזה הלכתא כותיה ולא מטעמיה, מפני שראיתי דבריו ביד ר' נסים ור' שמריה ש"צ, והם כולם דברים, שיש בהם שגיאות רבות וחוסר עיון, כאלו הוא סובר, שאסור שתהיה שם תפלה בלחש כלל, והביא ראיות חלשות ומשובשות מאד. אבל אני אומר, שכך רצוי בזמננו בגלל סיבה שאבארנה, והיא שכאשר מתפלל שליח הציבור בקול רם, פונה כל מי שהתפלל ויצא ידי חובתו, או לדיבור או לשיחה בטלה והופך פניו מן ההיכל ויורק ומסיר כיהו. וכאשר רואה זאת מי שאינו בקי, עושה הוא ג"כ כך בלא ספק וחושב שזה שאומר אותו שליח ציבור, אין סומכים עליו ויוצא (החוצה) כל מי שהוא אינו בקי, אף כי לא יצא ידי חובתו, ותתבטל הכוונה, אשר בגללה ירד שליח הציבור (לפני התיבה), שהיא להוציא את שאינו בקי. ואם האנשים לא יתפללו לחש כלל, אלא יתפללו הכל אחר שליח הציבור תפלה אחת בקדושה, כל בקי יתפלל עמו בלחש, וכל שאינו בקי ישמע, ויכרעו הכל עמו, כשפני העם אל ההיכל, בכוונה, הרי (בזה) כבר יצאו כולם ידי חובתו, ויהיה הדבר מסודר ומתוקן ותימנע אריכות החזרה ויוסר חלול השם שנתפשט בין הגוים, והוא שהיהודים רוקקים וכחים ומסחיזין בתוך תפלתם, כי כך הם עדים לדברך וכך הוא היותר ראוי אצלי באלו הזמנים, מן הסיבות אשר הזכרנו. וכתב משה.

שו"ת הרשב"ש סימן רפה

בגאיה, לדיין ר' עמרם יצ"ו בן החכם ר' בנימין נ"ן בן עמאר. שאלת. קהל שרצו להסכים שלא יכנס אדם לבית הכנסת במנעלים מחמת חרפת שמחרפים אותם הישמעאלים, ועוד שבעיר ההיא בעצמה יש בית הכנסת אחר ואין נכנסים בו במנעלים, וקמו קצת יחידים וערערו בדבר ואמרו שהרמב"ם ז"ל הוא מתיר ליכנס לבית הכנסת במנעלים, ורציתם לעמוד על דעתי בזה. תשובה. דבר ידוע הוא שבית הכנסת ראוי לפארו ולרוממו ולכבדו, ולהרחיק ממנו כל מיני בזיון. אמנם הכבוד הוא כל דבר אשר הוא נחשב אצל בני אדם כבוד, אם בבנינו שצריך להיות גבוה מכל הבתים אם אפשר, וכמו שאמרו בפ"ק דשבת והביאו הרא"ף ז"ל בהלכותיו שם, ויצא לנו זה מפסוק ולרומם את בית אלהינו, אם מצד הדלקת בו נרות כפי המנהג, ועל פי המדרש על כן באורים כבוד י"י ות"י בפנסיא יקרו י"י, ופנסיא הם נרות, ולהרחיק מהם כל מיני בזיון מצד השתמשות בהם מה שהוא דרך בזיון, כמו שאמרו בפרק בני העיר בתי כנסיות אין אוכלים בהם ואין שותין בהם

ואין נכנסין בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפי הגשמים ואין עושין אותם קפנדריא, ועניינים אחרים הרבה שם במשנה ובגמרא ובהלכות הריא"ף ז"ל.

והכבוד והבזיון האמתי הוא כפי מחשבת בני אדם וכפי המקומות, כי הכבוד והבזיון האמתי הוא כבוד הנפש ובזיון הנפש. אבל יש כבוד מדומה ובזיון מדומה, כי אם ילבש אדם בגדים נאים הוא בעיני בני האדם נחשב לכבוד ואם ילבש בגדים מטולאים הוא נחשב בעיניהם לבזיון, אע"פ שבעצם הנפש שהיא צורת האדם אין כבוד בלובשו בגדי רקמות או בוז בלבשו בגדים צואים, אבל הוא כבוד או בוז אצל בני האדם בלבד, ומפני כך היה קורא ר' יוחנן למלבושיו מכבדותיו, ואמרו במאתי שמאי דלאו במאתי תותבי, כלומר בעירי כבודי הוא שמי שלא בעירי כבודי הוא לבושי. ודרשו על לקדוש י"י מכובד זה יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה כבדהו בכסות נקיה. וצוו לשנות בגדים בשבת, ואמרינן בגדים שבשל בהם קדרה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו, כאשר האריכו בגמרא בכל זה בפרק כל כתבי ובפרק ואלו קשרים, וחשבו בזיון לתלמיד חכם ללכת בסנדלין שיש בהם טלאי משום שהוא בזיון תורה בעיני ההמון כדאיתא (התם) בפרק כיצד מברכין. וכן תלמיד חכם שנמצא רבב בבגדו כדאיתא בגמרא שבת, אע"פ שאין תוספת בעצם נפש האדם כשילבש בגדים נאים ולא חסרון בלובשו בגדים מטולאים אלא כפי מחשבת האדם. ויש בגדים שאם ילבש אותם אדם במקום אחד הם תפארת ואם ילבשם במקום אחר הם גנאי, והכל כפי המקומות וכפי האדם, והקש על זה.

ולפיכך דברים שאנו חושבים אותם גנאי ובזיון לאדם לא נעשם לפני הקב"ה ולא במקומות המקודשין. ובפרק כיצד צולין אמרו על צליית הפסח שהכתוב מיעט שלא לצלותו בשלהבת בלא גחלת, ושאלו שם שלהבת בלא גחלת היכי דמי דמשכחת לה והשיבו כגון שמשח הכלי בשמן ודלק בו האש, והקשו על זה והלא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, אם כן כל מה שאנו חושבים אותו לבזיון ראוי להתרחק מלעשותו לפני הקב"ה, וכן הדין שלא לעשותו במקומות המכובדים. והטעם בבית הכנסת שכל מה שאנו מדמין שהוא בזיון ראוי לרחקו, וכל מה שהוא כבוד ראוי לעשותו. ובפרק בתרא דברכות שנינו ולא יכנס אדם להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שברגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מק"ו. ופירשו בגמרא ק"ו ממנעל ומה מנעל שהוא דרך כבוד אסור רקיקה שהיא דרך בזיון לא כ"ש, ר' יוסי בר חנינא אומר אינו צריך הרי הוא אומר כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק מה שאינו מאוס אסור חשבינן ליה בזיון רקיקה שהיא מאוסה לא כל שכן, ועוד קל וחומר לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה. אלמא משמע שכל דבר שהוא בזיון לפני בשר ודם חשבינן ליה בזיון לפני הקב"ה ואין ראוי לעשותו.

והנה בארצות הנוצרים שאין אצלם בזיון כשנכנס אדם ואפילו לפני מלכם במנעל, אם נכנס כן בבית הכנסת שבעירם אינו בזיון. ובארצות אלו שהוא בזיון ליכנס לפני גדוליהם וכ"ש לפני מלכם במנעל, אסור ליכנס בעירם לבית הכנסת במנעל משום ק"ו ומה לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני ממ"ה הקב"ה על אחת כמה וכמה. ובמה שכבר ביארתי שאין הכבוד והבזיון אלא כפי מחשבת האדם, ומה שרואין אותו כבוד ראוי לכבד בו בית הכנסת ומה שחושבין אותו שהוא בזיון אסור לעשותו, שהרי אסרו להפשיל חבלים בבית הכנסת ואע"פ שהוא חרב כדאיתא בפרק בני העיר והביאו על זה מקרא דוהשמותי את מקדשיכם אע"פ שהן שוממין בקדושתן הן עומדין, אלמא שבית הכנסת אע"פ שאינו מקדש ממש מ"מ קדושה יש בו, ואמרו שם ואהי למקדש מעט אלו בתי כנסיות שבבבל. ובתורת כהנים תניא והשמותי את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות. ואע"ג דאמר רבא התם רקיקה בבית הכנסת שריא מ"ט ממנעל מה מנעל מותר אף רקיקה מותרת, דמשמע דמנעל מותר אע"ג דקפנדריא אסור, הא קאמר רבה התם כביתו מה ביתו קפנדריא קפיד איניש רקיקה ומנעל לא קפיד אף בית הכנסת קפנדריא אסורה רקיקה ומנעל שרי. אלמא משמע דבקפידה תליא מלתא וכל שחושבין אותו שהוא בזיון אסור. א"כ בארצות הנוצרים שעולים עד המטה בסנדלים מותר ליכנס בבית הכנסת שבעירם בסנדלים, אבל בארצות אלו שמקפידין ליכנס בביתם בסנדלים אסור ליכנס בבית הכנסת בסנדלים. ואין הדבר תלוי במה שעושה האדם בביתו, אלא במה שמקפידין בני האדם, שאם הוא מזוהם בביתו ונכנס בסנדלין, אין ראוי לזהם בית אלהינו. ועוד לא יהיה אלא בית השותפין, כיון שהאחד מקפיד לא היה האחר נכנס בסנדליו. על כן טוב הדבר אשר רצו לעשות להסיר חרפת האומה אשר חרפנו. והנה הדבר הזה א"א מורינן הרב זלה"ה עמד ותקנו בכאן, ותקנה זו ראויה היא לכל בעל נפש. ...

א"כ בארץ אדום שאין דרך לעמוד לפני גדולים אלא בבתי הרגלים אסור לעמוד בתפלה ברגלים מגולות, ובארץ ישמעאל שדרכם לעמוד לפני גדולים ברגלים מגולות מותר, אלמא שהדין משתנה בזה כפי מנהג המקומות במה שחושבים אותו גנאי או במה שחושבים אותו כבוד. אף אנו לומר מה שאינו בזיון בו לפני גדולים נכנסין בו לבית הכנסת, ומה שהוא בזיון ליכנס בו לפני גדולים אסור ליכנס בו לבית הכנסת כפי המקומות ומנהגותיהם. וזה ברור הרבה, ולא הייתי צריך להביא עליו ראיה, שאיך אפשר שבבית ישמעאלי אחד פחות שבפחותים לא יוכל אדם ליכנס במנעל ובבית אלהים יכנס, איזהו כבודו ואיזהו מוראו. ואפילו לא היה בדבר איסור היה ראוי לעשות תקנה בדבר משום חרפת האומה, כ"ש שהדבר הזה אסור מהטעמים שכתבתי. וכיון שיש בית הכנסת אחר ואין נכנסים בו בסנדלים, הדבר יותר גדול שמנהג המקום הוא שלא ליכנס בסנדלים

ספר חסידים (מרגליות) סימן תתכט

אל יניח אדם לילד לקחת בידו (מן הקערה שאוכלים כולם בהם) כי הילדים אינם יודעים לרחוץ ידיהם בטוב ושמא יאכל בקערה עם הגדולים (וימאסו ויקוצו לאכול). ואם יש לאדם שכור ישראל או מלמד לבנו או אורח או אורחים יעיין עליו שלא יהיו בניו מלוכלכים סביב חוטמיהן או בשאר לכלוך כי שמא יהיה להם מאוס והם בושים לומר לו. אם יש דבר שהנכרים נוהגים בו איסור וליהודים אינו אסור אסור לו ליהודי שיאכל פן יתחלל שם שמים על ידו כגון נכרי שראה שנכרי חברו רבע בהמה ואמר לנכרים שלא לאכול אותה ונמכרה ליהודי לא יאכלנה ישראל.

מסכתות קטנות מסכת כותים פרק א

הלכה יב

אלו דברים שאין מוכרין להם, לא נבילות ולא טריפות, לא שקצים ולא רמשים, לא סנדל של נבילה ולא שמן שטנפו ושנפל לתוכו עכבר, לא כוסכוס ולא שליל, אף על פי שישראל אוכלין אותם. אין מוכרין להם מפני ממכר טעות, וכשם שאין מוכרין להם, כך אין לוקחין מהם, שנאמר כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, כשאתה קדוש, לא תעשה עם אחר קדוש למעלה ממך.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כב עמוד א

בעו במערבא: גזרו שניות בגרים, או לא גזרו שניות בגרים? אמר ליה: השתא ומה ערוה גופה, אי לאו שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה - לא גזרו בהו רבנן, שניות מיבעיא?